Vlaamse Regering

DE VLAAMSE MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Visienota Expertisecentrum MER

Samenvatting
De milieueffectrapportage is een belangrijk instrument voor de bescherming van onze leefomgeving en helpt ons bij de onderbouwing voor duurzame beslissingen. Naast noodzakelijke aanpassingen en vereenvoudigingen aan de regelgeving blijven we de kwaliteit van milieueffectrapportage in Vlaanderen garanderen. We zetten daarbij resoluut in op gedeeld eigenaarschap. We versterken de kennis en ervaring in Vlaanderen vanuit een Vlaams expertisecentrum voor milieueffectrapportage. Het expertisecentrum staat in voor ondersteuning, praktijkgerichte kenniscreatie en adviesverlening. We voeren maximaal een digitale dienstverlening door.

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/INHOUDELIJK STRUCTUURELEMENT/BELEIDSDOELSTELLING

ISE THEMA-OVERSCHRIJDEND INSTRUMENTARIUM OMGEVING
Inhoudelijk structuurelement (ISE 8) Thema-overschrijdend instrumentarium Omgeving

Strategische doelstelling (SD1) Naar een samenhangend omgevingsinstrumentarium
In de beleidsnota 2019-2024 Omgeving zijn enkele belangrijke principes vooropgesteld die een uitgangspunt zijn voor de modernisering van milieueffectrapportage in Vlaanderen.

De modernisering van milieueffectrapportage is onderdeel van de hervormingswerven van het Relanceplan van de Vlaamse Regering, Vlaamse Veerkracht.

A. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

Op 11 februari 2022 werd de conceptnota modernisering mer meegedeeld aan de Vlaamse Regering (Referentie VR 2022 1102 MED.0046/2BIS).

De Vlaamse Regering heeft op 30 juni 2023 het voorontwerp van decreet een eerste keer principieel goedgekeurd (VR 2023 3006 DOC.0828-2).

2. INHOUD

A. DOELSTELLING EN AMBITIE

Het Vlaams expertisecentrum MER is de referentie en het aanspreekpunt voor milieueffectrapportage (m.e.r.) in Vlaanderen. Het expertisecentrum is de basis en hefboom voor de kwaliteit en praktijk van m.e.r. in Vlaanderen en wordt uitgebouwd in een netwerkmodel voor nauwe samenwerking met de erkende MER-coördinatoren, de MER-deskundigen, adviesinstanties en andere actoren zoals kennisinstellingen, onderzoeks- en opleidingscentra. Het expertisecentrum wordt erkend als een multidisciplinair, onafhankelijk en gedegen expertisecentrum.

Het expertisecentrum staat in voor ondersteuning, informatieverstrekking, praktijkgerichte kenniscreatie, adviesverlening en (digitale) dienstverlening voor verschillende doelgroepen, in het bijzonder ook voor MER-coördinatoren/-deskundigen en lokale overheden.

B. DIENSTVERLENING VAN HET EXPERTISECENTRUM

NETWERK
Meerdere actoren vervullen een belangrijke rol bij de praktijk en kwaliteit van m.e.r. Een **structurele kennisdeling, afstemming en dialoog** is nodig om continu in te spelen op knelpunten en noden in de praktijk.

Het expertisecentrum **stimuleert samenwerking tussen** erkende MER-coördinatoren en MER-deskundigen, adviesinstanties en andere actoren binnen het netwerk (o.a. kennisinstellingen, onderzoeks- en opleidingscentra). Het departement Omgeving staat in voor het personeel en de coördinatie van het expertisecentrum en neemt de netwerkregie op.

Er wordt voorzien in een **doelgroepgerichte benadering** waarbij taken en activiteiten meer afgestemd worden op de rol en noden van de betrokken doelgroep. De belangrijkste doelgroepen zijn daarbij:

- MER-coördinatoren, MER-deskundigen,
- Lokale/provinciale besturen en administraties bevoegde plannende en vergunningverlenende overheden
- adviesinstanties, kennisinstellingen, zoals universiteiten en hogescholen,
- publieke en private initiatiefnemers
- sectorfederaties en het ruime middenveld zoals milieuorganisaties, ondernemingsorganisaties en landbouworganisaties.

Taken zijn o.a.:

- Coördineren, regie en initiëren/activeren van netwerk(en) en samenwerkingsverbanden
- Organiseren van opleidings- en uitwisselingsmomenten rond specifieke thema's en opgaven in het netwerk (bijv. scoping en het begrijpelijker en compacter maken van MER-rapporten), met oog op kennisuitwisseling en ontwikkelen van good practices voor de MER-praktijk.

EXPERTISE
Bij m.e.r. komen veel **verschillende expertises en disciplines** samen die elkaar ook beïnvloeden. De complexiteit in de materie neemt steeds toe en vergt de nodige aandacht in multidisciplinaire expertise en werking.

Een belangrijke drijfveer voor het expertisecentrum is de relevantie, toepasbaarheid en bruikbaarheid van expertise binnen het netwerk voor de m.e.r. praktijk. Het expertisecentrum en het departement Omgeving moet zich kunnen beroepen op de nodige expertise en op de nodige flexibiliteit om de

nodige kennis en expertise in het netwerk op een zinvolle en gerichte manier aan te wenden. Er wordt niet enkel ingezet op captatie, kenniscreatie of -deling maar vooral ook op de praktische meerwaarde van regelgeving en guidance. Het expertisecentrum zet in op de praktijktoepassing voor MER. Dit biedt de meest toegevoegde waarde, met name door de acties voor de doorwerking in en optimalisatie van de praktijk. Er is een grote nood in het werkveld naar concrete praktijktoepassing, bijsturingen of oplossingen. Daarom is het belangrijk dat inzonderheid bij de scoping en de redactie van de kennisdocumenten, de tools en de uiteindelijke rapporten er effectief wordt onderzocht dewelke de relevante aanzienlijke milieueffecten zijn die dienen beoordeeld te worden. Derhalve dienen zulke documenten het resultaat te zijn van een multidisciplinaire aanpak. Met dien verstande dat onderzoeken zich ook beperken tot hetgeen noodzakelijk is om de relevante aanzienlijke milieueffecten te beschrijven in functie van de desbetreffende besluitvorming.

Het expertisecentrum zet bijkomend meer in op het ontsluiten van expertise vanuit rechtspraak en rechtsleer.

Taken zijn o.a.:

- Opleidingsprogramma
  - Basisopleidingen m.e.r. (bijv lokale besturen)
  - Verdiepingsopleidingen voor specifieke doelgroepen of materie
  - Informatiesessies, bijv. voor lokale besturen en overheden
- Ontwikkeling van specifieke expertise binnen het netwerk door kennisuitwisseling tussen de academische wereld, de bedrijfswereld, de MER-deskundigen en de lokale en Vlaamse overheidsinstanties
- Organiseren en begeleiden van leerinterventies en activiteiten (meewerken aan universitaire (permanente) opleidingen en aan studiedagen en studiedagen van beroeps- en sectororganisaties);
- Kenniscaptatie, -deling en -ontwikkeling (bijv. kenniscreatieprojecten) in het netwerk en ondersteund door een online platform
- Initiatieven van reflectie en evaluatie van praktijk met oog op bijsturing of oplossingen voor de m.e.r. praktijk.

Bij de opmaak van kennisinstrumenten zal goldplating worden vermeden om het level playing field van onze Vlaamse ondernemingen te waarborgen.

KWALITEITSBORGING

Het expertisecentrum m.e.r. heeft een belangrijke rol bij de kwaliteitsborging. We streven met oog op kwaliteitsborging van milieueffectrapportage (m.e.r.) en de milieueffectrapporten (MER) naar meer gedeeld eigenaarschap vanuit de belangrijke rollen en verantwoordelijkheden van meerdere actoren: de initiatiefnemer of opdrachtgever, deskundigen zoals erkende MER-coördinatoren en MER-deskundigen, het expertisecentrum, adviesinstanties en de plannende of vergunningverlenende overheden.

De erkenningen van MER-deskundigen en MER-coördinatoren zijn en blijven een belangrijke pijler voor kwaliteitsborging. De erkende MER-coördinatoren en erkende MER-deskundigen dragen een verantwoordelijkheid over het proces, de inhoud en de kwaliteit van milieueffectrapportage. Het expertisecentrum vervult een rol voor de toekenning, opvolging en toezicht van het erkenningssysteem. Er wordt een puntensysteem over meerdere jaren geïnitieerd als gebruikseis voor de uitoefening van de erkenning. Het toekennen van punten gebeurt via het volgen van de relevante bijscholing, de bijdrage aan het expertisecentrum (bijv. geven van opleiding) en bijdragen aan de inhoud en expertise van het digitaal kennisplatform (bijv. MER methodologie).

Het expertisecentrum zet in op het begeleiden en ondersteunen van erkende MER-coördinatoren en MER-deskundigen: aanbod en faciliteren van specifieke opleidingen (samenwerkingsverbanden), activiteiten met oog op toepassing en verbetering praktijk, ondersteuning naar uitoefening van

erkenning (bijv. intervisies). Het expertisecentrum zet samen met het netwerk in op de voorbereiding, opleiding en begeleiding van startende of potentiële MER-coördinatoren en deskundigen met oog op de nodige expertise en ervaring. Er wordt eveneens een deontologisch meldpunt voorzien. De klachtenbehandeling wordt opgenomen door de toezichthoudende Vlaamse overheid. Er zal streng worden toegezien op onafhankelijkheid en onpartijdigheid.

Een doorslaggevende factor voor de kwaliteit en meerwaarde van milieueffectrapportage, in het bijzonder voor de efficiëntie, effectiviteit en doorwerking ervan bij besluitvorming, is de focus van inhoudsbepaling (**scoping**). Milieueffectrapportage moet de focus concreet leggen op het onderzoeken van mogelijke aanzienlijke milieueffecten die essentieel zijn en op relevante wijze bijdragen tot de besluitvorming.
Een gerichte scoping van het milieuonderzoek leidt niet alleen tot een betere doorwerking van milieuoverwegingen bij besluitvorming, het draagt ook bij tot de proportionaliteit van administratieve en financiële lasten voor milieueffectrapportage zonder in te boeten aan de kwaliteit en effectiviteit van milieueffectrapportage.

Dit is een gedeelde opgave en verantwoordelijkheid. Meerdere actoren staan mee in voor een gerichte scoping, zoals het expertisecentrum, erkende MER-coördinatoren en MER-deskundigen, adviesinstanties en bevoegde overheden. De opgave van een meer gerichte scoping ligt vooral ook bij de praktijktoepassing. Derhalve zal het al dan niet gericht scopen worden gehandhaafd binnen het erkenningensysteem voor MER-coördinatoren en MER-deskundigen.

Taken zijn o.a.:

- Inzetten op de praktijk van een gerichte scoping en essentie bij MER bij meerdere betrokken actoren door in te zetten op:
    - Formele adviesverlening in MER procedures: (geïntegreerd) scopingsadvies
    - Sensibilisatie, communicatie en opleidingen
    - Ontwikkeling van een online scopingstool
    - Aanbod actieve ondersteuning en dienstverlening (in het bijzonder voor lokale en provinciale overheden): bijv. expertise scoping via raamcontract.
    - Initiëren van een community of practice en activiteiten rond scoping met als doel scoping te bevorderen en knelpunten of uitdagingen samen op te nemen.
- Adviesverlening binnen MER procedures – kwaliteitsadvies en goedkeuring van project-MER in overgangsperiode
- Procesbegeleiding van MER-processen en informele adviesverlening, bijv. voortrajecten
- Bemiddelende rol bij MER processen voor plannen en projecten tussen betrokken actoren (initiatiefnemer, bevoegde overheid of adviesinstanties).
- Toekenning, opvolging en toezicht op erkenningen
- Doelgroepgerichte ondersteuning i.f.v. kwaliteit: opleidingen, informatiesessies,…
- Helpdeskfunctie, bijv. m.e.r.-plicht vragen (interpretatie van rubrieken)

DIGITALE DIENSTVERLENING EN DATA-GEDREVEN WERKEN

Ter ondersteuning van de milieueffectrapportage en het expertisecentrum zetten we structureel en gefaseerd in op datagedreven werken en digitale dienstverlening. Het expertisecentrum biedt digitale platformen en (beslissings)ondersteunende tools aan.

Voor een scopingstool, online effectvoorspellingen en digitale MER (digital twin) worden de nodige verkenningstrajecten en analyse doorlopen om een gefaseerde ontwikkeling de komende jaren uit te voeren.

Het ontwikkelen en ontsluiten van kwalitatieve en gestructureerde data is belangrijk voor het expertisecentrum en voor de MER praktijk. Beschikbare relevante informatie en actuele data van de overheid en uit andere MER's moet makkelijker (her)gebruikt kunnen worden. Milieueffectrapportage en de onderzoeken die eruit volgen leveren op hun beurt een grote hoeveelheid actuele data op over

onze leefomgevingskwaliteit (bijv. actuele metingen, modeldoorrekeningen, actuele terreintoestand,...). Deze waardevolle data moet meer toegankelijk ontsloten en hergebruikt worden alsook beter doorstromen naar betrokken adviesinstanties en overheden. Een nauwe samenwerking met en tussen verschillende instanties is hiervoor cruciaal. Het expertisecentrum initieert en faciliteert een nauwe samenwerking met adviesinstanties, kennisinstellingen (VITO, INBO,...) en andere entiteiten binnen en buiten de organisatie.

Taken zijn o.a.:

- Aanbieden, structureren en (her)gebruik van kwalitatieve data met verschillende doeleinden
- Ontwikkelen, beheren en optimaliseren van digitale tools en platformen, o.a.
    - Screeningstool ter ondersteuning van de screening door initiatiefnemers van plannen en projecten en ondersteuning voor de beoordeling van de screening door de bevoegde overheid.
    - MER-platform ter begeleiding van de opmaak van MER en ondersteuning van m.e.r.procedures.
    - Dynamisch kennisplatform expertisecentrum met verschillende modaliteiten: aanreiken informatie, best practices, kennis- en uitwisseling, interactie voor kennisopbouw en samenwerking (MER-coördinatoren, MER-deskundigen, adviesinstanties, overheden, kennisinstellingen),...;
    - Platform voor de ondersteuning en opvolging van het erkenningensysteem
    - Scopingstool voor de opmaak van MER

COMMUNICATIE

Het expertisecentrum zet meer in op visibiliteit in het werkveld, het actief verspreiden van informatie en realisaties. Daarvoor maakt het gebruik van meerdere bestaande en nieuwe communicatiekanalen en initiatieven bij het departement Omgeving en partners: bijv. platform expertisecentrum, netwerkmoment en forums/studiedagen, MER-event in Vlaanderen, atriumwerking lokale overheden, beleidsfora,... Het expertisecentrum zet in op communicatie over de veranderingen door de modernisering mer, dit naar aanloop van en tijdens de uitrol van het expertisecentrum.

Taken zijn o.a.:

- Opmaak en uitvoering van communicatiestrategie via meerdere communicatiekanalen en acties: webportaal, nieuwsflitsen/-brieven, atriumwerking, beleidsfora, interactief online platform,...
- Actieve communicatie over de realisaties van het expertisecentrum/netwerk en de m.e.r. praktijk in Vlaanderen.
- Actieve communicatie over actuele informatie (trends, methodologie, inspiratie, opleidingen,...)
- Voorbereiding en organisatie van netwerkactiviteiten en MER-event in Vlaanderen

C. UITBOUW EXPERTISECENTRUM EN EVALUATIE

De begeleiding van MER-processen en de adviesverlening binnen MER procedures hebben een belangrijke rol voor kwaliteitsborging en blijvende praktijkgerichtheid. De opvolging van dossiers wordt inherent opgenomen in het takenpakket van het expertisecentrum. Een verder structureel uitgebouwd expertisecentrum zal ook net bijdragen tot een betere dienstverlening en kwaliteitsborging van individuele MER-dossiers.

Het Vlaamse Regeerakkoord en de beleidsnota Omgeving stellen dat de rol van het team MER naast de opbouw van een MER expertisecentrum, de focus moet leggen op die plannen en projecten met een belangrijke Vlaamse dimensie en/of een belangrijke impact om de leefomgevingskwaliteit. Er wordt op maat van MER processen een operationeel kader/werkwijze uitgewerkt voor de gerichte

benadering in dossierbegeleiding en dossierbehandeling door het expertisecentrum. Het expertisecentrum zet zich vanuit deze gerichte benadering in sterkere mate dan vandaag in voor m.e.r. processen met een Vlaamse dimensie en/of belangrijke impact op de leefomgeving. Er is steeds een inzet en dienstverlening van het expertisecentrum vanuit regelgeving en de algemene werking van het expertisecentrum.

Het departement Omgeving heeft vandaag een formele controlerende rol in de kwaliteitsborging van MER. De omslag en transformatie naar een expertisecentrum houdt in dat enerzijds de rol van kwaliteitsborging vanuit gedeeld eigenaarschap anders en gerichter ingevuld wordt, en anderzijds ingezet op andere rollen die als expertisecentrum in sterke mate bijdragen aan de kwaliteit en praktijk van m.e.r. in Vlaanderen. Dit vergt een omslag van een eerder controlerende rol van kwaliteitsbeoordeling naar een lerende netwerkorganisatie. Een cruciale focus wordt het netwerk en de doelgroepen van het expertisecentrum. Dit houdt in dat het expertisecentrum niet alles zelf moet oplossen maar opgaven ook in en met het netwerk opgenomen worden.

Deze transitie vergt een **groeitraject.**

Tijdens de **overgangsperiode (2024-2027)** van transitie rolt het expertisecentrum zijn dienstverlening uit en brengt dit in de praktijk. Naast de transitie in dienstverlening van het expertisecentrum zoals in deze nota geschetst, kenmerkt de overgangsperiode zich **bijkomend** door de volgende taken van het expertisecentrum:

- Bijkomende dossierlasten voor kwaliteitsborging omwille van:
    - Behoud van goedkeuring voor alle project-MER in Vlaanderen (in overgangsperiode)
    - Geldende overgangsbepalingen voor specifieke m.e.r. processen: meerdere dossiers zullen nog (blijven) lopen volgens de huidige regelgeving zoals ontheffing project-MER en plan-m.e.r.-screening.
    - De al ingezette en te verwachten verdere toename in het aantal en type van MER's (i.c. plan-MER voor beleidsplannen, regionale mobiliteitsplannen, regelgeving, …)
- Verwachte toename in begeleiding van m.e.r.-processen en (informele) adviesverlening door de voorziene wijzigingen
- Actieve inzet op opleiding, sensibiliseren, communicatie omwille van de wijzigingen door de modernisering m.e.r.
- Ontwikkeling van medewerkers/profielen in het expertisecentrum
- Initiëren en operationaliseren van dienstverlening expertisecentrum: o.a. opleidingen, netwerk & netwerkregie
- Graduele ontwikkeling en verdere uitrol digitale dienstverlening

Evaluatie overgangsperiode

Na een inwerkingsfase waarin de modernisering m.e.r. wordt een evaluatie van de nieuwe werking van titel IV van het DABM uitgevoerd na drie jaar werking. De evaluatie wordt uitgevoerd door het Departement Omgeving.

Doelstelling van de evaluatie is om ook voor project-MER een kwaliteitsadvies door het expertisecentrum MER door te voeren zoals decretaal voorzien. Bij de evaluatie worden de relevante betrokken actoren via stakeholderoverleg geraadpleegd en betrokken, zoals de erkende MER-coördinatoren, MER-deskundigen, sectorfederaties, middenveld en initiatiefnemers, daarbij in het bijzonder ook de lokale besturen (gemeenten en provincies).

De **evaluatie** gaat in bijzonder minstens in op:

- Dienstverlening van expertisecentrum zoals hoger omschreven
- Specifieke digitale dienstverlening en ondersteunende digitale tools
    - Screeningstool operationeel voor plannen en projecten
    - MER-platform operationeel ter begeleiding van stappen in MER procedures
    - Online dynamisch platform expertisecentrum operationeel

- Rol en verantwoordelijkheid van meerdere betrokken actoren bij de kwaliteitsborging zijn geëvolueerd.
- Proportionaliteit van MER

3. BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

Deze visienota heeft geen budgettaire impact voor de Vlaamse overheid. Deze nota licht immers slechts toe hoe reeds besliste trajecten zich tot elkaar verhouden en hoe het kenniscentrum in de praktijk zal werken.

B. ESR-TOETS

NVT

C. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

Deze visienota heeft geen bijkomende impact op de personeelsaantallen of – samenstelling van de Vlaamse overheid

D. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

Er is geen werving van extra personeel bij de lokale en provinciale besturen en bijgevolg geen raming van de meerkosten voor werving noodzakelijk.

4. VERDER TRAJECT

NVT

5. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering keurt deze visienota goed, met dien verstande dat er geen budgettaire of financiële engagementen genomen worden.

De Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme

Zuhal DEMIR